

Kuka päättää – kuka vastaa?

Tarja Holli
Terveystieteiden tutkimuskeskus
8.11.2006

29.11.2006 TEO/TH 1

Terveystieteiden tutkimuskeskus ammattihenkilön ammattilliset oikeudet, velvollisuudet ja vastuu

- Ei luettelo tehtävistä, joita saa tai ei saa tehdä
- Periaate: oikeudet, velvollisuudet ja vastuu perustuvat koulutuksella hankittuun pätevyyteen ja valmiuksiin sekä niitä määrittävään lainsäädäntöön
- Lisävalmiuksia ja oikeuksia: työpaikkakohtaisen koulutuksen perusteella, työnantajan päätöksellä

 29.11.2006 TEO/TH 2

AmhL 22 §

"Laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärittämisestä ja siihen liittyvästä hoidosta."

"Laillistetulla lääkärillä... on oikeus määrätä apteekista lääkkeitä... lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten... noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään tai määrätään."

 29.11.2006 TEO/TH 3

EshL 33 §

Potilaan sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta päättää johtavan lääkärin antamien yleisten ohjeiden mukaan ylilääkäri tai hänen antamiensa ohjeiden mukaan muu shp:n lääkäri.

 29.11.2006 TEO/TH 4

EshL 32 §

"Sairaalassa ja...annettavaa sairaanhoitoa johtaa ja valvoo asianomainen ylilääkäri tai muu johtosäännössä määrätty sairaanhoitopiiriin ky:n lääkäri."

 29.11.2006 TEO/TH 5

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 15 §

Terveystieteiden tutkimuskeskus on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään.

 29.11.2006 TEO/TH 6

Lääketieteen opiskelijat ja lääkärit, joilla ei ole itsenäisiä ammattiharjoittamisoikeuksia

voivat toimia terveydenhuollon
toimintayksikössä ainoastaan toisen,
itsenäisesti ammattiaan harjoittamaan
oikeutetun, lääkärin johdon ja valvonnan
alaisuudessa

29.11.2006

TEO/TH

7

Vierailevat "ulkomaiset gurut"

Tulossa TEO:n ohje:

Jos osallistuvat tosiasiallisesti itse lääkinä
potilaan hoitamiseen:

- Toisesta EU/ETA-maasta tulevat: ilmoitus
TEOlle (Amh 12 §: väliaikainen amm.harjoittaminen)
- ETA:n ulkopuolelta tulevat: TEOlta rajoitettu
lupa ("kevennetty menettely")

29.11.2006

TEO/TH

8

*Huom. Potilaan informoiminen, suostumus,
potilasasiakirjat, vastuunjaosta sopiminen!*

29.11.2006

TEO/TH

9

Päätöksenteon ja vastuun peruseriaatteet

- Kukin terveydenhuollon ammattihenkilö on
itse vastuussa siitä, mitä tekee tai jättää
tekemättä.
- Työnantaja kantaa osaltaan oman
vastuunsa (toiminnan ohjaus, valvonta...)
- Luottamusperiaate: oikeus luottaa toisten
toiminnan asianmukaisuuteen (yleensä!)

29.11.2006

TEO/TH

10

Peruseriaatteet käytännössä (esim. kirurginen potilas esh:ssa)

- Kokonaisvastuu potilaan hoidosta on
hoitavalla lääkäriellä (yleensä ns.
seniorikirurgilla)
 - keskeisistä hoitopäätöksistä
 - muiden erikoislääkäreiden konsultaatiotarpeesta
 - potilaan/omaisten informoinnista ja suostumuksesta
 - keskeisistä hoito-ohjeista ja -linjauksista
 - komplikaatioiden hoidosta
 - "vierailevien" ammattihenkilöiden osallistumisesta hoitoon
 - potilasasiakirjoista (lääketieteell. merkintöjen osalta)
 - myös potilasasiakirjoista pitää selvittää, kuka on potilaan
hoidosta vastaava lääkäri

29.11.2006

TEO/TH

11

- Muut hoitoon osallistuvat lääkärit vastaavat
omalta osaltaan hoidosta/tutkimuksista,
antamastaan konsultaatiivastauksesta tms.

- oikeus edellyttää, että konsultaatiopyynnössä on esitetty
asian kannalta oleelliset asiat, mutta on velvollisuus
tarvittaessa pyytää lisätietoja
- edellytetään, että konsultaatiivastauksessa ilmaistaan
myös käsitys esim. pyydetyn tutkimuksen/hoidon
rajallisuudesta tai muun asiantuntijan konsultaation
tarpeesta (esim. pyydetyn kuvantamistutkimuksen
soveltuvuudesta ko. asian selvittämiseen, lisätutkimusten
tarpeesta, havaituista epävarmuustekijöistä jne.)

29.11.2006

TEO/TH

12

■ Päivystysaikana päivystävän lääkärin vastuu perustuu sairaalassa määriteltyyn käytäntöön ja vastuunjakoon (kirjallinen toimintaohje tarpeen)

- potilasasiakirjamerkintöjen ja hoitavan lääkärin linjausten/ohjeiden merkitys on päivystysaikana keskeinen
- päivystäjä vastaa päätöksestään konsultoida tai olla konsultoimatta takapäivystäjää
- päivystäjä vastaa siitä, että on antanut esim. takapäivystäjää konsultoidessaan (olosuhteet huomioon ottaen) oikeat ja riittävät tiedot

 29.11.2006 TEO/TH 13

■ Takapäivystäjä/muu seniori, jota konsultoidaan, vastaa saamiensa tietojen perusteella antamastaan vastauksesta ja ohjeista

- ei vastaa siitä, jos etupäivystäjä antaa virheellisiä tai puutteellista tietoa
- osattava kuitenkin esittää lisäkysymyksiä, jos saatu tieto on oleellisesti puutteellista

Huom! Esimiesten ja takapäivystäjien on huolehdittava siitä, ettei etupäivystäjille synny "henkistä kynnystä" konsultoida!

 29.11.2006 TEO/TH 14

■ Työryhmät eivät ole erikoisasemassa: jokainen jäsen kantaa oman vastuunsa täysimääräisesti

- Hoitavan lääkärin on tehtävä potilasasiakirjamerkinnot potilaan hoidon kannalta merkittävistä hoitoneuvottelusta ja konsultaatiosta. Niistä käytävä ilmi neuvottelun ajankohta, asian käsittelyyn osallistuneet henkilöt, tehdyt päätökset ja niiden toteuttaminen.

 29.11.2006 TEO/TH 15

■ Hoitajat vastaavat omalta osaltaan lääkärin määräysten perusteella potilaan hoidosta ja seurannasta

- Lääkärillä on oikeus luottaa siihen, että hoitajat ilmoittavat lääkäriille esim. potilaan tilan muutoksista, saapuneista epänormaaleista laboratoriotuloksista jne.

 29.11.2006 TEO/TH 16

Ongelmia ...

■ Hoitojaksoon sisältyvä tehohoito – erilaisia käytäntöjä (ja heräämövaiheen hoito)

- Sairaaloissa on oltava selkeät, kirjatut ja kaikkien tiedossa olevat käytännöt ja ohjeet hoitovastuun jakautumisesta tehohoidon aikana (esim. ensisijaisen hoitovastuun mahd. siirtymisestä teho-osastosta vastaavalle anesthesiologille)

■ Ostopalvelut

- Ostopalvelusopimuksissa ja kaikkien potilasta hoitavien tahojen tiedossa oltava vastuunjaon määrittely (esim. ostettaessa kuvantamistutkimuksia toisesta toimintayksiköstä)

 29.11.2006 TEO/TH 17

Ongelmia...

■ Hoitava lääkäri lykkää merkittävien hoitopäätöksen tekemistä – joudutaan tekemään päivystysaikana

- Hoitavan lääkärin pyrittävä ratkaisemaan keskeiset asiat virka-aikana; leikkauspäätökset, DNR-päätökset, potilaan suostumuksen selvittäminen jne.

■ Hoidon pirstoutuminen eri erikoisaloille / saman erikoisalan sisällä kapeille erityisosaamisen sektoreille

- Löydyttävä potilaan hoidosta kokonaisvastuun ottava lääkäri!!!

 29.11.2006 TEO/TH 18

Ote erään TEOn pysyvän asiantuntijan valvonta-asiassa antamasta asiantuntijalausunnosta:

"Tämä valitettava kehityskulku tuo esiin yhden nykyisten erikoissairaanhoidon hoitoketjujen heikkouksista. Erityisosaamisen korostaminen luo hoitokulttuurin, jossa eri alojen lääkärit helposti toimivat vaihetyöntekijöiden tapaan ottamatta itsenäistä kokonaisvastuuta ja tekemättä itse johtopäätöksiä koko aikaisemmasta tutkimus- ja hoitoketjusta kertyneistä kokemuksista. Erityisesti tämä on riskinä toimenpiteitä tekeville aloilla, kuten tässä siellä, missä annettiin sädehoito ja missä suoritettiin leikkaus. Kummassakin yksikössä perusteellinen perehtyminen taudin siihenastisiin vaiheisiin olisi voinut johtaa oikeisiin diagnostisiin tutkimuksiin tai oikeaan hoitoon. Ainakin se olisi estänyt tekemästä taudin kannalta vahingollisia toimia."

29.11.2006

TEO/TH

19

Päätääkö potilas? Päätääkö omainen?

Potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos hän kieltäytyy hoidosta, häntä on hoidettava muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. (PotL 6§)

Potilaan itsemääräämisen periaatteella tarkoitetaan
- oikeutta päättää henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumisesta
- toisaalta heikkomman suojaamista muiden taholta tulevilta oikeudenloukkauksilta.

29.11.2006

TEO/TH

20

Potilas päättää, suostuuko hän lääkärin hänelle ehdottamaan tutkimukseen/hoitoon.

Potilas (tai omainen) ei voi vaatia mitä tahansa hoitoa.

Lääkäri voi tarjota potilaalle vain sellaista hoitoa, joka on ko. tilanteessa lääketieteellisesti perusteltua. (AmhL 15 §)

29.11.2006

TEO/TH

21

Jos potilas ei mielenterveyshäiriön, muun sairauden (esim. dementian) tai vastaavan syyn vuoksi kykene päättämään hoidostaan, hänen laillista edustajaansa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Ellei sitä saada selville, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena.

Em. tapauksessa saatava laill. edustajan/ lähiomaisen/ muun läheisen suostumus; heidän otettava huomioon potilaan aiemmin ilmaisema tahto ja potilaan etu.

(PotL 6§)

29.11.2006

TEO/TH

22

Suostumusta antavien tahojen näkemysten erotessa toisistaan potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena.

Suostumusta antavilla ei ole oikeutta kieltää pot. henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi tarpeellista hoitoa.

***HUOM!** Jos potilas on itse aiemmin ilmaissut vakaan hoitotahtonsa ja se on tiedossa, sitä ei ole lupa ohittaa!*

Tiedonsaantioikeus em. tilanteissa:

Potilaan laillisella edustajalla/lähiomaisella/ muulla läheisellä on edellä tarkoitettussa tapauksessa (kun potilas ei pysty itse päättämään) oikeus saada kuulemista ja suostumuksen antamista varten tarpeelliset tiedot potilaan terveydentilasta.

29.11.2006

TEO/TH

23